
Arkivkode:

Sak nr.: 2014/4989

Styresak: 54/14

Møte: 28.05.2014

Studieprogram med færre enn 20 plasser

Bakgrunn

Viser til møte i Utdanningsutvalget 7. april og sak 17/14 om studieprogram med færre enn 20 studenter. I saken ble det orientert om tildelingsbrevet fra Departementet for 2014, hvor det står følgende: «Departementet legger til grunn som hovedregel at det ikke er hensiktsmessig å gi undervisningstilbud til grupper under 20 studenter. Laveste kandidatmåltall settes derfor til 20. For noen institusjoner med spesielle utfordringer med å oppnå minstekravet på 20 kandidater ber departementet om at det legges fram planer i Årsrapport for økning til 20 kandidater over en periode på tre år.»

Departementets viktigste formål med å sette en slik grense, er å sikre kvaliteten i utdanningene gjennom å sikre at det fagmiljøet hvor utdanningen blir tilbudt, er tilstrekkelig stort til at kvaliteten på utdanningene kan bli ivaretatt.

Det er viktig i det videre å holde begrepene kandidater, studenter og studieplasser fra hverandre i den kommende diskusjonen på dette temaet. Det henvises i noen sammenhenger til antall studenter i et program, andre ganger antall kandidater. Vi vet av erfaring at det ikke foreligger et en-til-en forhold mellom studenttall og kandidattall i noe program, på grunn av frafall. Når vi tar opp til et studieprogram sender vi derfor ut flere tilbud enn der er plasser i programmet. Når vi sender ut tilbud, kan vi enten ta høyde for frafall fram til studiestart eller så kan vi i tillegg ta høyde for frafall i løpet av det første semesteret.

Fra og med 2014 vil fakultetene selv avgjøre hvor mange tilbud de vil sende ut for å sikre en riktig dimensjonering i forhold til antall plasser. Her vil fakultetene gjøre ulike vurderinger. For studier med aktivitetskrav er det viktig å sikre en dimensjonering av antall tilbud, som gjør at antall kandidater blir i tråd med aktivitetskravet.

Det overordnede formålet med dette notatet, er å gi uttrykk for hva som er og har vært viktig i forvaltningen av UiBs studieportefølje. Dette temaet har vært diskutert i flere omganger i Utdanningsutvalget, og vil nå også behandles i Universitetsstyret. Innspillene som kommer under behandlingen i Utdanningsutvalget, vil bli lagt ved saken videre.

Kvalitet som overordnet målsetting

Det er også UiBs syn at en grunnleggende forutsetning for kvalitet i utdanningene, er at utdanningene tilbys i et fagmiljø som er tilstrekkelig stort og robust til at kvaliteten er sikret. Utdanningskvalitet forringes når ressursene spres tynt utover, og kvalitet må prioriteres, selv om det medfører at enkelte utdanningstilbud gis ved færre institusjoner.

Temaet kvalitet fikk også stor oppmerksomhet av kunnskapsministeren 7. mai då. I forbindelse med at tilstandsrapporten for høyere utdanning 2014 ble lagt fram. I den forbindelse skriver «Forskning.no» at kunnskapsministeren beordret landets ledere i høyere utdanning til å gå i seg selv og se på om de leverer god nok kvalitet. Han kom også med oppfordring til flere fusjoner i sektoren. Det er all grunn til å ta signalene på alvor.

I det videre vil vi redegjøre for det som, sett fra UiBs side, ansees som særlig viktig å få fram i denne saken. Fra UiB sin side er den overordnede målsettingen å ivareta kvalitet, samtidig som universitetenes samfunnsansvar blir ivaretatt.

Størrelse på fagmiljøene heller enn størrelsen på studieprogrammer

UiB støtter departementet fullt ut i det at et tilstrekkelig og robust fagmiljø er bærebjelken for kvaliteten i et studieprogram. Det er imidlertid ikke gitt at størrelsen på studieprogrammene gir uttrykk for størrelsen på fagmiljøet som tilbyr utdanningen. For studiekvaliteten sin del er størrelsen på fagmiljøene rundt studietilbudene, langt viktigere enn størrelsen på studieprogrammene.

Som eksempel på dette kan vi vise til engelsk. Vedlagt denne saken følger en oversikt over de programmene ved UiB som har færre enn 20 studenter. Både masterprogrammet og årsstudiet i engelsk står på denne listen. Dette er imidlertid to av flere programmer som har engelsk i emnekombinasjonene. Tabellen nedenfor viser de programmene som har engelsk er i emnekretsen.

STUDIEPROGNAVN	MØTT H 2013
Bachelorprogram i engelsk	77
Masterprogram i engelsk	17
Erfaringsbasert master i undervisning med fordypning i engelsk	8
Årsstudium i engelsk	16
Integrert lektorutdanning med master i fremmedspråk (engelsk, fransk eller tysk)	28
Integrert lektorutdanning med master i nordisk	37
TOTALT	183

Høsten 2013 var det i alt 183 studenter som startet opp på studieprogram med engelsk i fagkretsen, noe som er rikelig til å kunne sikre et robust fagmiljø. Nedlegging av de av programmene i oversikten som har færre enn 20 studenter, med «antall» som eneste begrunnelse, gir i denne sammenhengen lite mening.

Studietilsynsforskriften peker også på fagmiljøet som viktig. I §4-4, heter det: *Det skal være tilstrekkelig antall ansatte til å dekke undervisnings-, forsknings- og utviklingsoppgavene i institusjonens fagområder. De ansatte skal ha en relevant kompetanseprofil.*

Generelt er det viktig å understreke at det er Universitetene, det vil si fakulteter og fagmiljø, som i hovedsak avgjør hvilke fagtilbud vi skal tilby utfra tilgjengelige ressurser og pågående forskning og faglig profil.

Oppdeling av programmer som rekrutteringstiltak

God konkurranse om studieplasser og samfunnsrelevans er også relevant i vurdering av kvalitet. Som institusjon har vi ansvar for god rekruttering og for arbeidslivsrelevans i de programmene som tilbys. I den sammenheng er bedre synliggjøring av studietilbud og arbeidslivsrelevans et viktig tiltak for å øke rekrutteringen til programmene. I noen tilfeller har dette ført til, etter grundige vurderinger i fagmiljøene, at programmer er blitt delt opp i flere programmer, for å synliggjøre arbeidslivsrelevansen for potensielle søkere og arbeidsgivere.

Det nyeste eksempelet på dette, er bachelorprogrammet i matematiske fag som med virkning fra høsten 2014 ble nedlagt, og som ble erstattet med fire nye program innen matematikk; Bachelorprogram i matematikk, bachelorprogram i statistikk og forsikringsmatematikk, bachelorprogram i matematikk for teknologi og industri samt integrert masterprogram i aktuarfag. Oppdelingen ble gjort for å synliggjøre innholdet og de yrkesmuligheter for potensielle søkere. Det overordnede målet er å øke søkerantallet til matematikk, noe som også er oppnådd da de samlede søkerantallene i bachelorprogrammene, er økt fra 49 søkere i 2013 til totalt 90 søkere for 2014. Størrelsen og kvaliteten på fagmiljøet er imidlertid ikke endret som følge av omleggingen.

Ved Det humanistiske fakultet planlegges det en tilsvarende endring, også her med synliggjøring av innholdet som argument. Fakultetet planlegger å erstatte «bachelorprogram i nordisk», med bachelorprogram i nordisk språk og litteratur, bachelorprogram i norrønn filologi, bachelorprogram i norsk som andrespråk.

Universitetenes ansvar for tilbud av faglig bredde

Utdanningenes arbeidslivsrelevans er en viktig føring for utdanningssektoren, noe som blant annet går fram av kvalifikasjonsrammeverket. Det innebærer at det må være samsvar mellom samfunnets behov for typer av kompetanse, og det utdanningstilbudet som utdanningsinstitusjonene tilbyr.

UiB ser det som viktig at samfunnets behov skal være førende for utdanningsinstitusjonenes utdanningstilbud. Som en del av en slik vurdering, er det nødvendig å ta høyde for universitetenes ansvar for å gi tilbud i en bredde av fag, der det ikke nødvendigvis er en samfunnsmessig etterspørsel på minimum 20 kandidater per år.

Universitetet i Bergen er og skal være et breddeuniversitet, og tilbyr derfor et bredt spekter av utdanninger. Som eksempel kan det vises til viktige områder innenfor de humanistiske fagene.

Det humanistiske fakultet er det fakultetet som har flest studieprogram med færre enn 20 studenter i sin portefølje, og fakultetet skriver i en uttale til saken at fakultetet er grunnlagt på en stor faglig bredde, noe som er reflektert i programporteføljen. Fakultetet viser blant annet til de tradisjonelle skolefagene, der de registrerer at også språkfag som tysk og fransk har mindre kull enn grensen på 20. Lave studenttall reflekterer den nasjonale nedgangen i antall søkere til de tradisjonelle språkfagene. Økt rekruttering til språkfag vil derfor være et viktig satsingsområde for UiB, og vi mener det trengs en tilsvarende satsning og nasjonalt.

Det må videre tas hensyn til at det fra arbeidsmarkedets side kan være lav etterspørsel etter enkelte fag, men at fagene utgjør et viktig grunnlag for andre fag som tilbys på universitetet. Noen av disse fagene, som for eksempel gresk, latin og italiensk, fungerer også ofte som "støttefag" for studenter som har valgt andre studieprogrammer, og er også viktige for forskning og utvikling i andre fagmiljøer, som for eksempel kunsthistorie og filosofi.

Samarbeid med utdanningsinstitusjon/er med breddeprofil

Gitt universitetenes samfunnsansvar for å ivareta bredden i det totale utdanningstilbudet i landet, er det ikke nødvendigvis slik at breddeuniversitetene hver for seg skal tilby hele bredden alene. Her kan UiB ta et samfunnsansvar for å bidra til en bedre arbeidsdeling mellom universitetene.

For å kunne ivareta små fag, ser vi at det i en rekke tilfeller vil være aktuelt å vurdere en nasjonal arbeidsdeling mellom utdanningsinstitusjonene. Dette både ut ifra en samfunnsøkonomisk vurdering, men også for å få et større og mer robust fagmiljø på den enkelte institusjon og slik styrke kvalitet gjennom å samle ressursene på ett sted. En slik samordning vil kunne bidra til å ivareta de små fagene i større grad enn om de tilbys på flere institusjoner.

Som eksempel på en slik samordning de senere årene, kan vi nevne teatervitenskap. Etter samtaler mellom universitetene, valgte UiO å fase ut teatervitenskap, mens UiB tok på seg et nasjonalt ansvar for å videreføre faget.

Nasjonale samordning er tiltak som bør vurderes også på andre fagområder med små fagmiljøer. Som eksempel kan nevnes de minste språkfagene.

Oppsummering av kvalitetskriterier for studietilbudene

I en del tilfeller vil det være naturlig å vurdere nedlegging av program med lav søkermasse. Å legge ned studieprogrammer med færre enn 20 studenter uten ytterligere refleksjoner, er imidlertid ikke veien å gå. En tallgrense, enten den er på 20 eller 10 studenter, sier lite om kvaliteten i utdanningstilbudet¹, og den sier heller ikke noe om fagets «nytteverdi» for samfunnet.

For universitet i Bergen er følgende momenter viktige for kvalitet i utdanningene; Solide og robuste forskningsmiljøer, kunnskapsbehov i samfunns- og arbeidsliv, faglig strategi og økonomi. I vurderingen av nedlegging/opprettning av nye program, er derfor følgende kriterier sentrale:

- Vi må ha solide fagmiljøer som utdanningstilbudet kan bygges på
- Det bør foreligge et kunnskapsbehov i samfunnet
- Tilbudet bør være i tråd med faglig strategi
- Tilbudet må være økonomisk forsvarlig

¹ Ved HF har man i flere år hatt en rullerende fagdimensjoneringsplan og en budsjettmodell der det både tas hensyn til at ethvert fag skal ha et visst minimum antall vitenskapelig ansatte, og der antall produserte studiepoeng per fag synliggjøres. En slik dimensjoneringsplan er etter vårt syn et langt bedre redskap for å ivareta de hensynene det gjelder, enn det å telle antall kandidater per program.

Disse kriteriene er også viktige i den kontinuerlige utviklingen av UiBs samlede studietilbud.

Universitetsdirektøren legger frem følgende forslag til

Vedtak:

Universitetsstyret tar saken til orientering

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, sweeping loop followed by a few smaller, less distinct strokes.

19.05.2014/TOVST

Vedlegg: Oppdatert oversikt over program med færre enn 20 studenter

Vedlegg,

Oversikt over program med færre enn 20 studenter

Tabell 1. Bachelorprogram og årsstudium med færre enn 20 plasser. Møtt tall høst 2012/2013, antall grader høst 2012/2013 og frafall etter ett år.

Fak	Program	Møtt		grader	Frafall
		H12	H13	H12/V13	Kull H12
HF	Bachelorprogram i arabisk	17	13	4	53 %
HF	Bachelorprogram i fransk	16	11	8	38 %
HF	Bachelorprogram i gresk	2	2	2	100 %
HF	Bachelorprogram i italiensk	11	15	1	42 %
HF	Bachelorprogram i kjønnsstudier	11	17	1	67 %
HF	Bachelorprogram i latin	2	8		50 %
HF	Bachelorprogram i språkvitenskap	19	13	10	18 %
HF	Bachelorprogram i teatervitenskap	19	16	6	61 %
HF	Bachelorprogram i tysk	15	8	3	20 %
MN	Bachelorprogram i bærekraftig havbruk	12	17	4	31 %
MN	Bachelorprogram i informatikk-matematikk-økonomi	16	19	3	50 %
HF	Praktisk-pedagogisk utdanning i utøvende musikk	8	11	3	0 %
HF	Årsstudium, engelsk	10	16		0 %
HF	Årsstudium i filosofi	4	11		0 %
HF	Årsstudium, fransk	6	6		0 %
HF	Årsstudium, norsk som andrespråk	4	16		0 %
HF	Årsstudium, spansk språk og latinamerikastudier	3	3		0 %
HF	Årsstudium, tysk	2	1		0 %
SV	Årsstudium i informasjonsvitenskap	4	5		0 %
SV	Årsstudium i medievitenskap	17	14		0 %
SV	Årsstudium i sammenliknende politikk	20	18		0 %
SV	Årsstudium i utviklingsstudier	15	13		0 %

Tabell 2 Masterprogram med færre enn 20 plasser. Møtt tall høst 2012/2013, antall grader høst 2012/2013 og frafall etter ett år.

Fakultet	Programnavn	Møtt		grader	Frafall etter 1 år
		H12	H13	H12/V13	H12
HF	Masterprogram i arabisk	0	1	1	
HF	Masterprogram i arkeologi	9	12	10	0 %
HF	Masterprogram i datalingvistikk og språkteknologi	1	1	1	33 %
HF	Masterprogram i digital kultur	2	9	2	0 %
HF	Masterprogram i engelsk	20	17	13	0 %
HF	Masterprogram i filosofi	5	4	5	33 %
HF	Masterprogram i fransk	4	6	2	17 %
HF	Masterprogram i gresk		2	1	
HF	Femårig integrert masterprogram i musikkterapi	15	16	8	0 %
HF	Masterprogram i italiensk		0	3	
HF	Masterprogram i kunsthistorie	4	10	11	0 %
HF	Masterprogram i kulturvitenskap	4	7	6	0 %
HF	Masterprogram i allmenn lingvistikk	5	8	4	0 %
HF	Masterprogram i allmenn litteraturvitenskap	7	9	13	0 %
HF	Masterprogram i utøvende musikk eller komposisjon	11	10	7	18 %
HF	Masterprogram i norrøn filologi	1	1	1	0 %
HF	Masterprogram i nordisk språk og litteratur	12	4	6	8 %
HF	Masterprogram i region og regionalisering	5	8	2	14 %
HF	Masterprogram i religionsvitenskap	10	9	9	11 %
HF	Masterprogram i russisk	1	7	4	0 %
HF	Masterprogram i spansk språk og latinamerikastudier	3	9	4	25 %
HF	Masterprogram i teatervitenskap	5	3	3	0 %
HF	Masterprogram i tysk	3	1	1	0 %

MN	Master s programme in Geoscience of Basins and Lithosphere	1	0	0	0 %
MN	Felles nordisk masterprogram i marine økosystemer og klima	3	3	2	33 %
MN	Masterprogram i biologi	19	16	12	10 %
MN	Masterprogram i energi	5	11		40 %
MN	Masterprogram i fiskeribiologi og forvaltning	5	6	4	20 %
MN	Profesjonsstudium i fiskehelse	16	11	5	0 %
MN	Masterprogram i meteorologi og oseanografi	8	12	23	0 %
MN	Masterprogram i havbruksbiologi	0	6	5	
MN	Masterprogram i informatikk	13	12	7	17 %
MN	Master i anvendt og beregningsorientert matematikk	7	3	4	13 %
MN	Masterprogram i marinbiologi	6	13	11	0 %
MN	Masterprogram i matematikk	3	1	2	0 %
MN	Masterprogram i molekylærbiologi	9	13	14	13 %
MN	Masterprogram i nanovitenskap	3	6	2	0 %
MN	Masterprogram i ernæring - marint	1	1	2	0 %
MN	Masterprogram i petroleumsteknologi	17	12	20	6 %
MN	Masterprogram i fysikk	10	18	18	27 %
MN	Masterprogram i prosesssteknologi	8	13	11	14 %
MN	Felles masterprogram i programutvikling	16	18	15	20 %
MN	Masterprogram i statistikk	4	5	9	0 %
MOF	Masterprogram i helsefag - Fysioterapivitenskap	5	11	6	20 %
MOF	Masterprogram i helsefag - Genetisk veiledning	7		1	0 %
MOF	Masterprogram i internasjonal helse	17	10	7	8 %
MOF	Klinisk masterstudium for fysioterapeuter i manuellterapi (MFMT)	0		26	
MOF	Masterprogram i klinisk ernæring	12	7	6	0 %
MOF	Masterprogram i ernæring - Human ernæring	14	7	7	6 %

MOF	Masterprogram i helsefag - Radiograf/Bioingeniør	5	3	4	0 %
MOF	Masterprogram i helsefag - Sykepleievitenskap	12	7	4	9 %
MOF	Master s programme in Oral Sciences	6	2	1	0 %
PS	Masterprogram i barnevern		14	11	
PS	Master of Philosophy in Gender and Development		13	14	
PS	Master of Philosophy in Health Promotion	17		1	0 %
SV	Master s Programme in Development Geography	6	8	4	0 %
SV	Master s Programme in Public Administration	10	9	7	0 %
SV	Master s Programme in Anthropology of Development	18		1	0 %

Merknader MOF:

- 1) De fire masterprogrammene i helsefag etter studieplanen fire ulike studieretninger i ett program – Masterprogram i helsefag. Fakultetet vil få i samarbeid med det aktuelle instituttet få endret registreringen av programmet i FS slik at dette framstår som ett program.
- 2) Masterprogram i farmasi for reseptarer tar ikke lenger opp studenter og vil trolig bli nedlagt.

Merknader fra PSY:

Våre mastertilbud representerer samfunnsnyttige utdanninger som det er stor etterspørsel etter. Vi kan og bør derfor arbeide målrettet for å sikre et tilstrekkelig ressursgrunnlag som muliggjør økte opptaksrammer og årlig opptak på de studieprogrammene som i dag bare har opptak annethvert år eller har begrensede opptaksrammer.

Masterprogram i barnevern

Det er viktig å understreke at dette bør være et satsingsområde fordi studieprogrammet har stor samfunnsrelevans og tilbyr kompetanse som samfunnet etterspør (jmf oppslag i media).

Masterprogram i pedagogikk – IKT basert

Det er viktig for fakultetet å understreke at dette bør være et satsingsområde fordi studieprogrammet har stor samfunnsrelevans og tilbyr kompetanse som samfunnet etterspør (jmf oppslag i media). IKT ligger imidlertid på grensen, vi tok opp 24 studenter, men bare 18 går på studiet nå.

Master of Philosophy in Gender and Development og Master i Philosophy in n Health Promotion

Dette er engelskspråklige masterprogram hvor vi har stor søkning og mange kvotestudenter. Gender and Development er det studieprogrammet som hadde flest kvotesøkere på hele UiB. Fagmiljøene er lagt framme på en de store satsningsområdene til UiB ; utviklingsforskning. Det er derfor viktig for fakultetet at vi kan tilby gjennomgående studieløp fra bachelor til master innen folkehelse og at vi i tillegg har særlig kompetanse innen Gender and Development og kan bidra her med forskning og utdanning. Det er imidlertid viktig for fakultetet å sikre at fagmiljøet rundt studieprogrammet styrkes slik at vi kan drive forskning og drifte studieprogrammet med tilstrekkelig kvalitet og innenfor de krav som myndighetene setter til oss.

Kommentarer fra HF:

Ved Det humanistiske fakultet er undervisningen for samtlige årsstudier felles med de tilsvarende bachelorprogrammene, siden alle emner i årsstudiene inngår i bachelorprogrammene. Det er i mange tilfelle også et visst overlapp i emner – og i enda større grad i undervisning – mellom bachelor- og masterprogrammer.